

PROBLEM ASPECTS OF STUDENTS PRACTICAL TRAINING IN CLINICAL ANATOMY AND OPERATIVE SURGERY AT THE UNDERGRADUATE STAGE**Poltava State Medical University (Poltava, Ukraine)****jarinaoliinichenko93@gmail.com**

«Clinical Anatomy and Operative Surgery» is an essential component of medical professionals' training in various fields. Topographic anatomy and operative surgery began to be taught at the medical faculties of national universities in the second half of the 19th century. Its founder, the coryphaeus of national morphology and surgery M.I. Pirogov already in those distant times, understood the importance of the combined study of clinical aspects of anatomy with surgical techniques. Since then, topographic (clinical) anatomy and operative surgery have taken a prominent place in the disciplines of medical universities. Nowadays, when our state is fiercely fighting the rashi invaders, the training of qualified medical workers familiar with emergency surgical care and surgical equipment has become critical. However, today we face significant difficulties in teaching such a necessary discipline. The number of hours devoted to practical work with students has been significantly reduced, and clinical anatomy and operative surgery have become the elective course. In our opinion, this situation does not meet the requirements of the time and does not contribute to the better practical training of future doctors. It is advisable to use the experience of other national and international medical universities, where clinical anatomy plays an essential role in the training of medical personnel. Nowadays, the revision of educational programs should be carried out, taking into account the needs of today for better practical training of future doctors.

Key words: *clinical anatomy and operative surgery, practical training, curricula, educational programs.*

Introduction. Clinical anatomy and operative surgery is a dual discipline that combines applied areas of modern anatomy relevant to various branches of clinical medicine with operative surgery. This practice-oriented science studies surgery's types, rationale, and technique [1]. The discipline was first taught in 1867 when the Department of Operative Surgery and Topographic Anatomy was opened at the St. Petersburg Medical and Surgical Academy. The founder of the new discipline MI Pirogov, who was directly involved in the wars in the Caucasus and Crimea, considered extremely important for medical practice the continuous study of the human body's anatomical structure with surgical equipment. For more than a century and a half, topographic anatomy and operative surgery have been integral in medical education programs. After gaining independence, the development of the discipline in Ukraine was associated with the names of prominent scientists, morphologists, and public figures M.S. Skrypnikov and K.I. Kulchytsky [2]. The Department of Topographic Anatomy and Operative Surgery of the Ukrainian Medical Stomatological Academy has made significant achievements in scientific, pedagogical, and educational work. Students demonstrated a high level of practical training at numerous competitions and contests in Ukraine and abroad. Unfortunately, recent years have been marked by changes in educational programs, which have negatively affected the training of students in clinical anatomy and surgical surgery.

The work aims to analyze the impact of recent changes in clinical anatomy and operative surgery programs on the practical training of students in this discipline.

Main part. Teaching morphological disciplines to medical students at universities around the world has

always been accompanied by heated discussions on the methodology of this process. The focus has always been on anatomy teaching, the study of which was primarily conducted either on a systemic or site basis. A systems approach is consistent and linear, with the student studying the structure of the individual organs integrated into the system. The main disadvantage of this educational process organization in anatomy is the lack of understanding of the organism integrity and the topography peculiarities of anatomical objects in different body parts. The regional, topographic principle is seen as more practically oriented. It allows the study of nearly significant aspects of organ syntopy of different systems in certain body parts, but this approach ignores the morphofunctional organization of organs in the system. The national system of higher medical education has traditionally provided a combination of these two classical approaches to the study of anatomy: first, the structure of the human body was considered on a systematic, linear basis, and then studied clinical aspects of morphology in topographic (clinical) anatomy with surgery. This system of training of medical specialists has been verified over the years, practically oriented and rational in terms of further professional activity.

The Department of Topographic (later – Clinical) Anatomy and Operative Surgery of the Ukrainian Medical Dental Academy has consistently demonstrated a high level of practical training for its students. Thus, in 2015, fourth-year medical students V. Gavrilenko and V. Mazur respectively took second place in the competition for vascular suturing and third place in the competition for X-ray anatomy at the second stage of the All-Ukrainian Student Olympiad in Operative Surgery and Topographic Anatomy (Vinnytsia, March

19–21, 2015). In the same year, participation in the II All-Ukrainian Competition in Practical Surgery (Kyiv, March 5–7, 2015) brought victory to A. Kasyanenko, a fourth-year student of the Medical Faculty (II place in the sub-competition of surgical instruments) and V. Mazur and O. Maksymenko, medical students of IV and V courses (I place in the sub-competition of knitting knots).

In 2016, participation in the III All-Ukrainian Competition in Practical Surgery (Kyiv, March 11–13, 2016) brought victories in the nominations «Vascular suture» (II place, third-year students of the Medical Faculty M. Rzhany, D. Mykhailychenko), «Laparoscopy» (III place, VI medical student O. Maksymenko), «Thoracic surgery» and «Skin suture» (III place, medical students of IV course P. Gichak, V course V. Mazur and V. Gavrilenko).

In 2017, M. Rzhany achieved significant success (1st place in the sub-competition «Vascular suture», IV All-Ukrainian competition in practical surgery in Kyiv, April 24–26, 2017); V. Mazur (diploma of the III degree in the II stage of the All-Ukrainian Student Olympiad in Operative Surgery and Topographic Anatomy, Chernivtsi, April 6–7, 2017); P. Hychak and D. Mykhailychenko (respectively I place in the sub-competition «Intestinal suture» and II place in the sub-competition «Surgical instruments» of the same Olympiad).

The II stage of the All-Ukrainian Student Olympiad in Operative Surgery and Topographic Anatomy in 2018 also became extremely fruitful for our students from the Faculty of Medicine: P. Gichak received a diploma of III degree, N. Neryanov II place in the sub-competition «Intestinal Suture», D. Mykhailichenko Second place in the sub-competition «Testing», R. Borovik III place in the sub-competition «Surgical suture».

2019 was also marked by the resounding victories of our medical students in the second stage of the All-Ukrainian Student Olympiad in Operative Surgery and Topographic Anatomy: R. Borovik, VI course – II degree diploma, R. Reva, III course – I place in the subcompetition «Tying knots», S. Zasenka, III course, – II place in the sub-competition «Tying knots», V. Zinenko, III course, – II place in the sub-competition «Surgical instrument».

Since 2016, students who took an active part in the student research department group have received 18 diplomas winning I–III degrees for participation in student scientific conferences in Ukraine and abroad.

Undoubtedly, the significant student achievements in topographic (clinical) anatomy and operative surgery are mainly due to the rational distribution of teaching hours devoted to studying this discipline. Previously, in addition to materials on clinical anatomy, students had the opportunity to fully familiarize themselves with the general issues of operative surgery, primary surgical techniques, and surgical instruments. Ninety hours of practical classroom work allowed students to get acquainted with anatomy's clinical aspects

and thoroughly perform educational operations in real-time. The work was organized in surgical teams; applicants could test their abilities in various qualities (operating room nurse, assistant, surgeon). Only at the Department of Clinical Anatomy and Operative Surgery students could independently apply surgical sutures, knit knots, apply ligatures, and more. The training operations deepened the surgical teams in a situation close to real practical work, which allowed students to work as a team, working out interaction elements between all participants in this process. This form of educational process organization contributed to the acquisition of practical skills and the formation of professional skills in students [3].

Today, with the new curricula introduction for preparing master's degree students in medical universities to study clinical anatomy and operative surgery, three credits have been allocated. The distribution of hours was carried out so that only 14 classes were left for practical classroom work. In addition, clinical anatomy and operative surgery have become the elective course in our university. The limited number of hours devoted to students' practical work has made it impossible to fully master the practical skills of the discipline [4]. Today, we cannot fully perform training operations; several topics, in general, began to be considered in passing. It is possible to correct the situation, by the proposals of specialists of the Department of Operative Surgery and Topographic Anatomy of the Bogomolets National Medical University, by introducing a new cross-cutting discipline, «Descriptive and Clinical Anatomy with the basics of operative surgery» instead of «Human Anatomy» and «Clinical Anatomy and Operative Surgery» with a balanced distribution of credits for the study of descriptive anatomy in the first year, which will consider the structure of the human body at the level of organs and systems, and in the second year – clinical anatomy with the basics of operative surgery, or introduction of independent compulsory «Clinical Anatomy and Operative Surgery», in the structure of which the central part of the training hours is devoted to practical work. It will solve the strange problem of today's medical school when, according to the first president of the American Association of Clinical Anatomists, Oliver Beahrs, surgeons first encounter clinical anatomy only when working with patients, which does not contribute to the quality of medical specialists training [5].

Conclusions. Today's main problem in training students in clinical anatomy and surgical surgery is the total reduction of hours devoted to practical classroom work. Changing educational programs with the introduction of the compulsory educational component «Clinical Anatomy and Operative Surgery» is an urgent need that will improve the understanding of human morphology and create a solid base of practice-oriented knowledge for practical work in surgery.

References

1. Vovk Yu N. Klinicheskaya anatomiya – osnova sovremennoy morfologii i khirurgii. Morfologiya. 2016;3(10):354–7. [in Russian].
2. Bilash SM, Skrypnikova TP, Skrypnikov AM, Skrypnikov PM, Pronina OM, Polovyk OYu, et al. Zhyttyevyy ta tvorchyy shlyakh M.S. Skrypnikova: cherez pryzmu zhyttya. Visnyk problem biolohiyi i medytsyny. 2021;2(160):9–10 [in Ukrainian].
3. Hnatyuk MS, Konovalenko SO, Kritsak MYU, Yasinovs'kyi OB. Osoblyvosti zasvoyennya praktychnykh navychok studentamy medychnoho fakultetu pry vyvchenni klinichnoyi anatomiyi ta operatyvnoyi khirurgiyi. Klinichna anatomiya ta operatyvna khirurgiya. 2021;20(1):43–47. [in Ukrainian].
4. Bilash SM, Koptev MM, Pronina OM, Pyroh-Zakaznykova AV, Oliynichenko YAO. Obhruntuvannya neobkhidnosti perehlyadu y onovlennya osvith'o-profesiynykh prohram «Medytsyna» i «Pediatriya» na dodyplomnomu etapi pidhotovky medychnykh kadriv. V: Zhdan VM, redaktor. Materialy navchal'no-naukovoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu Suchasni trendy rozvytku medychnoyi osvity: perspektyvy i zdobutky; 2022 Ber 24; Poltava. Poltava: PDMU; 2022. s. 26–27. [in Ukrainian].
5. Papa V, Vaccarezza M. Teaching Anatomy in the XXI Century: New Aspects and Pitfalls. The Scientific World Journal. 2013;310348. DOI: 10.1155/2013/310348.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ І ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ НА ДОДИПЛОМНОМУ ЕТАПІ

Білаш С.М., Коптев М.М., Проніна О.М.,

Пирог-Заказникова А. В., Олійніченко Я.О., Донченко С.В.

Резюме. Клінічна анатомія і оперативна хірургія є практично орієнтованою напівклінічною дисципліною, яка висвітлює прикладні аспекти сучасної анатомії. Її основоположник, видатний вітчизняний хірург та морфолог М.І. Пирогов, ще в позаминулому сторіччі зрозумів наскільки важливим для медичної практики є нерозривне вивчення анатомічної будови тіла людини разом із оперативною технікою. Відтоді топографічна анатомія і оперативна хірургія була невід'ємною складовою освітніх програм медичних вишів. Кафедра топографічної анатомії і оперативної хірургії Української медичної стоматологічної академії завжди демонструвала високий рівень практичної підготовки студентів із цієї дисципліни. Однак зміни до освітніх програм, які були внесені протягом останніх років, почали негативно позначатися на практичній підготовці здобувачів освіти із клінічної анатомії та оперативної хірургії.

Метою роботи було проаналізувати вплив останніх змін у програмах із клінічної анатомії і оперативної хірургії на практичну підготовку здобувачів освіти.

Як свідчить проведений аналіз, кафедра топографічної (згодом – клінічної) анатомії і оперативної хірургії Української медичної стоматологічної академії завжди мала значні здобутки у практичній підготовці своїх учнів. У 2015–2019 роках переможцями II-го етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з оперативної хірургії та топографічної анатомії тричі ставали студенти нашого вишу, 20 вихованців кафедри отримали перемогу у різних підконкурсах олімпіад та всеукраїнських змагань. Із 2016 року здобувачі освіти, які брали активну участь у роботі студентської наукової групи кафедри, отримали 18 дипломів переможців I–III ступенів за участь у студентських наукових конференціях в Україні та за кордоном. Останні зміни, внесені до освітніх програм, призвели до різкого зменшення годин, введених для практичної роботи здобувачів освіти, що унеможливило повноцінне оволодіння практичними навичками з дисципліни. виправити ситуацію можливо уведенням до навчальних планів нової наскрізної дисципліни «Описова та клінічна анатомія з основами оперативної хірургії» або ж уведенням самостійної обов'язкової освітньої компоненти «Клінічної анатомії і оперативної хірургії», у структурі якої основна частина навчальних годин буде відведена практичній роботі.

Внесення змін до освітніх програм із уведенням обов'язкової освітньої компоненти «Клінічна анатомія і оперативна хірургія» є нагальною потребою, що сприятиме не лише покращанню розуміння морфології людини, але дозволить створити міцну базу практично-орієнтованих знань для практичної роботи у хірургічній галузі.

Ключові слова: клінічна анатомія і оперативна хірургія, практична підготовка, навчальні плани, освітні програми.

PROBLEM ASPECTS OF STUDENTS PRACTICAL TRAINING IN CLINICAL ANATOMY AND OPERATIVE SURGERY AT THE UNDERGRADUATE STAGE

Bilash S.M., Koptev M.M., Pronina O.M.,

Pirog-Zakaznikova A. V., Oliinichenko Ya. O., Donchenko S.V.

Abstract. Clinical Anatomy and Operative Surgery is a practice-oriented semi-clinical discipline that highlights applied aspects of modern anatomy. Its founder, a prominent domestic surgeon and morphologist M.I. Pirogov, realized in the last century how important for medical practice is the continuous study of the anatomical structure of the human body along with surgical techniques. Since then, Topographic Anatomy and Operative Surgery has been an integral part of medical education programs. The Department of Topographic Anatomy and Operative Surgery of the Ukrainian Medical Stomatological Academy has always demonstrated a high level of practical training for students in this discipline. However, changes in educational programs that have been made in recent years have begun to negatively affect the practical training of students in Clinical Anatomy and Operative Surgery.

This study aims to analyze the impact of recent changes in Clinical Anatomy and Operative Surgery programs on the practical student's training.

According to the analysis, the Department of Topographic (later – Clinical) Anatomy and Operative Surgery of the Ukrainian Medical Dental Academy has always had significant achievements in the practical training of its students. In 2015–2019, the winners of the second stage of the All-Ukrainian Student Olympiad in Operative Surgery and Topographic Anatomy were three times students of our university, 20 students of the department won in various sub-competitions of Olympiads and All-Ukrainian competitions. Since 2016, students who actively participated in the student research group of the department received 18 diplomas of winners of I–III degrees for participation in student scientific conferences in Ukraine and abroad. Recent changes in educational programs have led to a sharp reduction in the number of hours devoted to the practical work of students, which made it impossible to fully master the practical skills of the discipline. The situation can be remedied by introducing a new cross-cutting discipline «Descriptive and Clinical Anatomy with the Fundamentals of Operative Surgery» or by introducing an independent compulsory educational component «Clinical Anatomy and Operative Surgery», in the structure of which most lessons will be devoted to practical work.

Changing educational programs with the introduction of the compulsory educational component «Clinical Anatomy and Operative Surgery» is an urgent need that will not only improve the understanding of human morphology but create a solid base of practice-oriented knowledge for practical work in surgery.

Key words: clinical anatomy and operative surgery, practical training, curricula, educational programs.

ORCID and contributionship:

Bilash S.M.: 0000–0002–8351–6090^{AEF}

Koptev M.M.: 0000–0002–3726–8911^{ADF}

Pronina O.M.: 0000–0002–8242–6798^{AEF}

Pirog-Zakaznikova A.V.: 0000–0001–9070–1588^{ABE}

Oliinichenko Ya. O.: 0000–0001–7724–7333^{ABC}

Donchenko S.V.: 0000–0001–7411–9897^{ACD}

Conflict of interest:

The Authors declare no conflict of interest.

Corresponding author

Oliinichenko Yaryna Oleksandrivna

Poltava State Medical University

Ukraine, 36024, Poltava, 23 Shevchenko str.

Tel: 0993768678

E-mail: jarinaoliinichenko93@gmail.com

A – Work concept and design, B – Data collection and analysis, C – Responsibility for statistical analysis, D – Writing the article, E – Critical review, F – Final approval of the article.

Received 26.02.2022

Accepted 01.05.2022

DOI 10.29254/2077-4214-2022-2-1-164-301-308

УДК 378.147:611.01:616-089

Білаш С.М., Коптев М.М., Проніна О.М., Пирог-Заказникова А. В., Олійніченко Я.О., Донченко С.В.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ І ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ НА ДОДИПЛОМНОМУ ЕТАПІ

Полтавський державний медичний університет (м. Полтава, Україна)

jarinaoliinichenko93@gmail.com

Дисципліна «Клінічна анатомія і оперативна хірургія» є важливою складовою підготовки медичних фахівців різного профілю. На медичних факультетах вітчизняних університетів топографічна анатомія і оперативна хірургія почала викладатися із другої половини XIX століття. Її фундатор, корифей вітчизняної морфології і хірургії М.І. Пирогов уже в ті далекі часи розумів важливість поєднаного вивчення клінічних аспектів анатомії із оперативною технікою. Відтоді топографічна (клінічна) анатомія та оперативна хірургія посіла чільне місце серед навчальних дисциплін медичних вишів. Нині, коли наша держава веде запеклу боротьбу із рашистськими загарбниками, підготовка кваліфікованих медичних працівників, обізнаних із наданням екстреної хірургічної допомоги та оперативною технікою, набула особливо важливого значення. При цьому особливо зросла значимість саме практичної підготовки з клінічної анатомії і оперативної хірургії. Однак, саме сьогодні ми стикаємося із значними труднощами при викладанні такої важливої дисципліни, оскільки кількість годин, відведених для практичної роботи зі студен-

тами була суттєво зменшена, а клінічна анатомія і оперативна хірургія стала курсом за вибором. На наш погляд така ситуація не відповідає вимогам часу та не сприяє кращій практичній підготовці майбутніх лікарів. Доцільним вбачається використання досвіду інших вітчизняних та світових медичних вишів, де клінічна анатомія відіграє важливу роль у підготовці медичних кадрів. У наш час перегляд освітніх програм повинен проводитися із урахуванням потреб сьогодення для кращої практичної підготовки майбутніх лікарів.

Ключові слова: клінічна анатомія і оперативна хірургія, практична підготовка, навчальні плани, освітні програми.

Вступ. Клінічна анатомія і оперативна хірургія є двоєдиною дисципліною, яка поєднує прикладні напрямки сучасної анатомії, значимі для різних розділів клінічної медицини, із оперативною хірургією, практично орієнтованою наукою, що вивчає види, обґрунтування та техніку хірургічних операцій [1]. Дисципліна вперше почала викладатися у 1867 році, коли була відкрита кафедра оперативної хірургії і топографічної анатомії у Петербурзькій медико-хірургічній академії. Фундатор нової навчальної дисципліни М.І. Пирогов, який брав безпосередню участь у війнах на Кавказі та в Криму, надзвичайно важливим для медичної практики вважав нерозривне вивчення анатомічної будови тіла людини із оперативною технікою. Понад півтора століття топографічна анатомія і оперативна хірургія була невід'ємною складовою освітніх програм медичних вишів. Після здобуття незалежності, в Україні розвиток дисципліни був пов'язаний із іменами видатних науковців, морфологів та громадських діячів М.С. Скрипнікова та К.І. Кульчицького [2]. Кафедра топографічної анатомії і оперативної хірургії Української медичної стоматологічної академії мала вагомі здобутки у науковій, педагогічній та виховній роботі. Високий рівень практичної підготовки із дисципліни студенти демонстрували на численних олімпіадах і конкурсах в Україні та за кордоном. На жаль, останні роки ознаменувалися внесеннями змін до освітніх програм, які негативно позначилися на підготовці здобувачів освіти із клінічної анатомії та оперативної хірургії.

Мета роботи – проаналізувати вплив останніх змін у програмах із клінічної анатомії і оперативної хірургії на практичну підготовку здобувачів освіти із цієї дисципліни.

Основна частина. Викладання морфологічних дисциплін для студентів-лікарів медичних факультетів в університетах різних країн світу завжди супроводжувалося гострими дискусіями щодо методики цього процесу. У центрі уваги завжди було викладання анатомії, вивчення якої здебільшого поводилося або за системним, або за ділянковим принципом. Системний підхід є послідовним та лінійним, коли здобувач освіти вивчає будову окремих органів, об'єднаних у відповідну систему. Головним недоліком такої форми організації навчального процесу з анатомії є відсутність уявлення про цілісність організму та особливості топографії анатомічних об'єктів у різних ділянках тіла. Ділянковий, топографічний, принцип вбачається більш практично

орієнтованим, він дозволяє вивчити практично значимі аспекти синтопії органів різних систем у певних ділянках тіла, але такий підхід залишає поза увагою морфофункціональну організацію органів у системи. Вітчизняна система вищої медичної освіти традиційно передбачала поєднання цих двох класичних підходів до вивчення анатомії: спочатку розглядалася будова тіла людини за системним, лінійним принципом, а далі вивчалися клінічні аспекти морфології у курсі топографічної (клінічної) анатомії з оперативною хірургією. Ця система підготовки медичних фахівців була вивірена роками, практично орієнтованою та раціональною з погляду подальшої професійної діяльності.

Кафедра топографічної (згодом – клінічної) анатомії і оперативної хірургії Української медичної стоматологічної академії завжди демонструвала високий рівень практичної підготовки своїх учнів. Так у 2015 році, студенти IV курсу медичного факультету В. Гавриленко та В. Мазур відповідно посіли II місце в конкурсі з накладання судинних швів та III місце в конкурсі з рентген анатомії на II-му етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з оперативної хірургії та топографічної анатомії (Вінниця, 19–21.03.2015). У цьому ж році участь у II-му Всеукраїнському конкурсі з практичної хірургії (Київ, 5–7.03.2015) принесла перемогу А. Кас'яненко, студентці IV курсу медичного факультету (II місце у підконкурсі використання хірургічного інструментарію) та В. Мазуру і О. Максименку, студентам-медикам IV і V курсів (I місце у підконкурсі в'язання вузлів).

У 2016 році участь у III-му Всеукраїнському конкурсі з практичної хірургії (Київ, 11–13.03.2016) принесла перемоги в номінаціях «Судинний шов» (II місце, студенти III курсу медичного факультету М. Ржаний, Д. Михайличенко), «Лапароскопія» (III місце, студент VI курсу медичного О. Максименко), «Торакальна хірургія» та «Шов шкіри» (III місце, студенти-медики IV курсу П. Гичак, V курсу В. Мазур та В. Гавриленко).

У 2017 році значних успіхів досягли М. Ржаний (I місце в підконкурсі «Судинний шов», IV-ий Всеукраїнський конкурс із практичної хірургії у Києві, 24–26.04.2017 року); В. Мазур (диплом III ступеня у II-му етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з оперативної хірургії та топографічної анатомії, Чернівці, 6–7.04.2017 року); П. Гичак і Д. Михайличенко (відповідно I місце в підконкурсі «Кишковий шов» та II місце в підконкурсі «Хірургічні інструменти» цієї ж Олімпіади).

II-й етап Всеукраїнської студентської олімпіади з оперативної хірургії та топографічної анатомії у 2018 році також став надзвичайно плідним для наших вихованців із медичного факультету: П. Гичак отримав диплом III ступеня, Н. Нерянов II місце в підконкурсі «Кишковий шов», Д. Михайліченко II місце в підконкурсі «Тестування», Р. Боровик III місце в підконкурсі «Хірургічний шов».

2019 рік також ознаменувався гучними перемогами наших студентів-медиків у II-му етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з оперативної хірургії та топографічної анатомії: Р. Боровик, VI курс, – диплом II ступеня, Р. Рева, III курс, – I місце в підконкурсі «Зав'язування вузлів», С. Засенко, III курс, – II місце в підконкурсі «Зав'язування вузлів», В. Зіненко, III курс, – II місце в підконкурсі «Хірургічний інструмент».

Із 2016 року здобувачі освіти, які брали активну участь у роботі студентської наукової групи кафедри, отримали 18 дипломів переможців I–III ступенів за участь у студентських наукових конференціях в Україні та за кордоном.

Безумовно значні досягнення здобувачів освіти з топографічної (клінічної) анатомії і оперативної хірургії значно завдячували раціональному розподілу навчальних годин, відведених для вивчення цієї дисципліни. Раніше, крім матеріалів із клінічної анатомії, здобувачі освіти мали змогу повноцінно ознайомитися із загальними питаннями оперативної хірургії, первинною хірургічною технікою та хірургічним інструментарієм. 90 годин практичної аудиторної роботи давали змогу студентам повноцінно ознайомитися із клінічними аспектами анатомії, у повному обсязі виконувати навчальні операції у реальному часовому режимі. Робота була організована в хірургічних бригадах; здобувачі могли випробувати свої можливості у різних якостях (операційної сестри, асистента, хірурга). Тільки на кафедрі клінічної анатомії і оперативної хірургії студенти могли самостійно накладати хірургічні шви, в'язати вузли, накладати лігатури тощо. Навчальні операції заглиблювали хірургічні бригади в ситуації, наближені до реальної практичної роботи, що дозволяло студентам працювати єдиним колективом, відпрацьовуючи елементи взаємодії між усіма учасниками цього процесу. Така форма організації навчального процесу сприяло не тільки оволодінню практичними навичками, але й формуванню у здобувачів освіти професійних умінь [3].

На сьогодні із уведенням нових навчальних планів для підготовки здобувачів освіти магістерського рівня у медичних вишах для вивчення клінічної анатомії і оперативної хірургії відвели 3 кредити. Розподіл годин було здійснено таким чином, що для практичної аудиторної роботи залишили лише 14 занять. Крім того, у нашому виші клінічна анатомія і оперативна хірургія стала курсом за вибором. Обмежена кількість годин, відведених для практичної роботи здобувачів освіти, унеможливила повноцінне оволодіння практичними навичками з дисципліни [4]. На сьогодні ми не маємо змоги повноцінно виконувати навчальні операції, низка тем взагалі стала розглядатися побіжно. виправити ситуацію можливо, відповідно до пропозицій фахівців опорної кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, уведенням до навчальних планів замість «Анатомії людини» та «Клінічної анатомії і оперативної хірургії» нової наскрізної дисципліни «Описова та клінічна анатомія з основами оперативної хірургії» із виваженням розподілом кредитів для вивчення на I курсі описової анатомії, що розглядатиме будову тіла людини на рівні органів та систем, а на II курсі – клінічної анатомії з основами оперативної хірургії, або ж упровадженням самостійної обов'язкової освітньої компоненти «Клінічної анатомії і оперативної хірургії», у структурі якої основна частина навчальних годин відведена практичній роботі. Це зможе розв'язати ту дивну проблему сьогодення у вищій медичній школі, коли за словами першого президента Американської асоціації клінічних анатомів Oliver Beahrs, лікарі хірургічного профілю вперше стикаються із питаннями клінічної анатомії лише під час роботи з пацієнтами, що аж ніяк не сприяє якості підготовки медичних фахівців [5].

Висновки. Головною проблемою підготовки здобувачів освіти з клінічної анатомії і оперативної хірургії на сьогодні є тотальне скорочення годин, відведених для практичної аудиторної роботи. Внесення змін до освітніх програм із уведенням обов'язкової освітньої компоненти «Клінічна анатомія і оперативна хірургія» є нагальною потребою, що сприятиме не лише покращенню розуміння морфології людини, але дозволить створити міцну базу практично-орієнтованих знань для практичної роботи у хірургічній галузі.

Література

1. Vovk Yu N. Klinicheskaya anatomiya – osnova sovremennoy morfologii i khirurgii. Morfologiya. 2016;3(10):354–7. [in Russian].
2. Bilash SM, Skrypnikova TP, Skrypnikov AM, Skrypnikov PM, Pronina OM, Polovyk OYu, et al. Zhyttyevyy ta tvorchyy shlyakh M.S. Skrypnikova: cherez pryzmu zhyttya. Visnyk problem biolohiyi i medytsyny. 2021;2(160):9–10 [in Ukrainian].
3. Hnatyuk MS, Konovalenko SO, Kritsak MYU, Yasinovs'kyu OB. Osoblyvosti zasvoyennya praktychnykh navychok studentamy medychnoho fakultetu pry vyvchenni klinichnoyi anatomiyi ta operatyvnoyi khirurgiyi. Klinichna anatomiya ta operatyvna khirurgiya. 2021;20(1):43–47. [in Ukrainian].
4. Bilash SM, Koptev MM, Pronina OM, Pyroh-Zakaznykova AV, Oliynichenko YAO. Obhruntuvannya neobkhdnosti perehlyadu y onovlennya osvithn'o-profesiynnykh prohram «Medytsyna» i «Pediatriya» na dodyplomnomu etapi pidhotovky medychnykh kadriv.

- V: Zhdan VM, redaktor. Materialy navchal'no-naukovoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu Suchasni trendy rozvytku medychnoyi osvity: perspektyvy i zdobutky; 2022 Ber 24; Poltava. Poltava: PDMU; 2022. s. 26–27. [in Ukrainian].
5. Papa V, Vaccarezza M. Teaching Anatomy in the XXI Century: New Aspects and Pitfalls. The Scientific World Journal. 2013;3:10348. DOI: 10.1155/2013/310348.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ І ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ НА ДОДИПЛОМНОМУ ЕТАПІ

Білаш С.М., Коптев М.М., Проніна О.М., Пирог-Заказникова А. В., Олійніченко Я.О., Донченко С.В.

Резюме. Клінічна анатомія і оперативна хірургія є практично орієнтованою напівклінічною дисципліною, яка висвітлює прикладні аспекти сучасної анатомії. Її основоположник, видатний вітчизняний хірург та морфолог М.І. Пирогов, ще в позаминулому сторіччі зрозумів наскільки важливим для медичної практики є нерозривне вивчення анатомічної будови тіла людини разом із оперативною технікою. Відтоді топографічна анатомія і оперативна хірургія була невід’ємною складовою освітніх програм медичних вишів. Кафедра топографічної анатомії і оперативної хірургії Української медичної стоматологічної академії завжди демонструвала високий рівень практичної підготовки студентів із цієї дисципліни. Однак зміни до освітніх програм, які були внесені протягом останніх років, почали негативно позначатися на практичній підготовці здобувачів освіти із клінічної анатомії та оперативної хірургії.

Метою роботи було проаналізувати вплив останніх змін у програмах із клінічної анатомії і оперативної хірургії на практичну підготовку здобувачів освіти.

Як свідчить проведений аналіз, кафедра топографічної (згодом – клінічної) анатомії і оперативної хірургії Української медичної стоматологічної академії завжди мала значні здобутки у практичній підготовці своїх учнів. У 2015–2019 роках переможцями II-го етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з оперативної хірургії та топографічної анатомії тричі ставали студенти нашого вишу, 20 вихованців кафедри отримали перемогу у різних підконкурсах олімпіад та всеукраїнських змагань. Із 2016 року здобувачі освіти, які брали активну участь у роботі студентської наукової групи кафедри, отримали 18 дипломів переможців I–III ступенів за участь у студентських наукових конференціях в Україні та за кордоном. Останні зміни, внесені до освітніх програм, призвели до різкого зменшення годин, відведених для практичної роботи здобувачів освіти, що унеможливило повноцінне оволодіння практичними навичками з дисципліни. виправити ситуацію можливо уведенням до навчальних планів нової наскрізної дисципліни «Описова та клінічна анатомія з основами оперативної хірургії» або ж уведенням самостійної обов’язкової освітньої компоненти «Клінічної анатомії і оперативної хірургії», у структурі якої основна частина навчальних годин буде відведена практичній роботі.

Внесення змін до освітніх програм із уведенням обов’язкової освітньої компоненти «Клінічна анатомія і оперативна хірургія» є нагальною потребою, що сприятиме не лише покращанню розуміння морфології людини, але дозволить створити міцну базу практично-орієнтованих знань для практичної роботи у хірургічній галузі.

Ключові слова: клінічна анатомія і оперативна хірургія, практична підготовка, навчальні плани, освітні програми.

PROBLEM ASPECTS OF STUDENTS PRACTICAL TRAINING IN CLINICAL ANATOMY AND OPERATIVE SURGERY AT THE UNDERGRADUATE STAGE

Bilash S.M., Koptev M.M., Pronina O.M., Pirog-Zakaznikova A. V., Oliinichenko Ya. O., Donchenko S.V.

Abstract. Clinical Anatomy and Operative Surgery is a practice-oriented semi-clinical discipline that highlights applied aspects of modern anatomy. Its founder, a prominent domestic surgeon and morphologist M.I. Pirogov, realized in the last century how important for medical practice is the continuous study of the anatomical structure of the human body along with surgical techniques. Since then, Topographic Anatomy and Operative Surgery has been an integral part of medical education programs. The Department of Topographic Anatomy and Operative Surgery of the Ukrainian Medical Stomatological Academy has always demonstrated a high level of practical training for students in this discipline. However, changes in educational programs that have been made in recent years have begun to negatively affect the practical training of students in Clinical Anatomy and Operative Surgery.

This study aims to analyze the impact of recent changes in Clinical Anatomy and Operative Surgery programs on the practical student’s training.

According to the analysis, the Department of Topographic (later – Clinical) Anatomy and Operative Surgery of the Ukrainian Medical Dental Academy has always had significant achievements in the practical training of its students. In 2015–2019, the winners of the second stage of the All-Ukrainian Student Olympiad in Operative Surgery and Topographic Anatomy were three times students of our university, 20 students of the department won in various sub-competitions of Olympiads and All-Ukrainian competitions. Since 2016, students who actively participated in the student research group of the department received 18 diplomas of winners of I–III degrees for participation in student scientific conferences in Ukraine and abroad. Recent changes in educational programs have led to a sharp reduction in the number of hours devoted to the practical work of students, which made it impossible to fully master the practical skills of the discipline. The situation can be remedied by introducing a new cross-cutting discipline «Descriptive and Clinical Anatomy with the

Fundamentals of Operative Surgery» or by introducing an independent compulsory educational component «Clinical Anatomy and Operative Surgery», in the structure of which most lessons will be devoted to practical work.

Changing educational programs with the introduction of the compulsory educational component «Clinical Anatomy and Operative Surgery» is an urgent need that will not only improve the understanding of human morphology but create a solid base of practice-oriented knowledge for practical work in surgery.

Key words: clinical anatomy and operative surgery, practical training, curricula, educational programs.

ORCID автора та його внесок до статті:

Bilash S.M.: 0000–0002–8351–6090^{AEF}

Koptev M.M.: 0000–0002–3726–8911^{ADF}

Pronina O.M.: 0000–0002–8242–6798^{AEF}

Pirog-Zakaznikova A.V.: 0000–0001–9070–1588^{ABE}

Oliinichenko Ya. O.: 0000–0001–7724–7333^{ABC}

Donchenko S.V.: 0000–0001–7411–9897^{ACD}

Конфлікт інтересів:

Автори підтверджують, що в даній статті відсутній конфлікт інтересів.

Адреса для кореспонденції

Олійніченко Ярина Олександрівна

Полтавський державний медичний університет

Адреса: Україна, 36011, м. Полтава, вул. Шевченко 23

Тел.: 0993768678

E-mail: jarinaoliinichenko93@gmail.com

A – концепція роботи та дизайн, **B** – збір та аналіз даних, **C** – відповідальність за статичний аналіз, **D** – написання статті, **E** – критичний огляд, **F** – остаточне затвердження статті.

Стаття надійшла 26.02.2022 року

Стаття прийнята до друку 01.05.2022 року